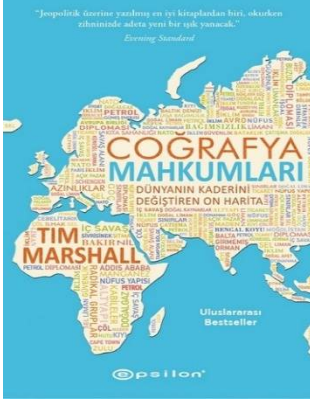

KİTAP İNCELEMESİ – 1

Hazırlayan: Mustafa Tevfik KARTAL*

COĞRAFYA MAHKUMLARI

Yazar:
Tim MARSHALL
Coğrafya Mahkumları,
(çev.) Mert Doğruer,
İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2018, 288 s.
ISBN: 978-605-173-396-8

Dünya, son yıllarda hızı gittikçe artan bir küreselleşme ve dijitalleşme süreci içinde yer almaktadır. Bu durum ülkeler arasındaki rekabetin inanılmaz boyutlara ulaşmasına ve daha yıkıcı hale gelmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla, vatandaşların refahını artırmayı temel amaç edinen ülkeler nüfuz alanlarını artırmaya ve ekonomik aktivitelerini büyütme çalışmaktadır. Doğal bir sonuç olarak hammadde, toprak, su ve finans gibi kaynaklar açısından yarış çok ileri boyutlara ulaşmıştır. Geline noktada, rekabet sadece dünyada değil aynı zamanda uzay çalışmalarında da görülmektedir.

Farklı eserlerde ülkelerin gelişme ve gelişmeme nedenleri ile ilgili olarak çeşitli teoriler ortaya konulmaktadır. Ülkelerin gelişmesinin veya gelişmemesinin temelinde ekonomik ve siyasi kurumların kapsayıcı veya sömürücü doğasını koyan "Ulusların Düşüşü: Güç, Zenginlik ve Yoksulluğun Kökenleri" söz konusu çalışmalardan biridir. "Coğrafya Mahkumları" adlı incelemesi yapılan bu eserde ise ülkelerin gelişiminin odak noktasında coğrafi konum ve sınırlar yer almaktadır. Kitap, çeşitli örnekler üzerinden coğrafi konumun ülkelerin gelişimi üzerindeki örneklerini inceleyen bir çalışmadır.

Rusya'nın neden Kırım'ı ilhak ettiği, Hindistan ve Pakistan'ın neden eninde sonunda savaşıacağı, Arjantin'in bir Güney Amerika gücü olmasının Brezilya'dan neden daha muhtemel olduğu kitapta göze çarpan sorulardan bazılarıdır.

Kitap önsöz, giriş ve sonrasında 10 bölümden oluşmaktadır. Kitap boyunca coğrafyanın ülkeler üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Bu kapsamda, bazı olayların geçmiş ve günümüze ulaşan süreçleri ile ülkeler tarafından atılan bazı adımların coğrafya açısından gereklilikleri incelenmiştir.

* Dr., Borsa İstanbul Stratejik Planlama ve Yatırımcı İlişkileri Direktörlüğü, İstanbul, Türkiye,
E-posta: mustafatevfikkartal@gmail.com ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-8038-8241>

Kitapta, ülkeler arasında yaşanan bazı vakalar, ülkelerin bakış açılarından incelenerek davranışlarının coğrafi nedenleri ortaya konulmuştur. Böylece, bir konuya ilişkin farklı ülkelerin bakış açıları yansıtılmıştır.

Kitapta, yer yer Amerika kıtasının keşfi ile Panama ve Süveyş Kanallarının açılması gibi aksiyonların etkilerine de değinilmiştir. Bu hususların farklı ülkeler üzerinde farklı etkileri olmuştur. Bazı ülkeler bu gelişmelerden olumlu şekilde etkilenirken bazıları ise olumsuz etkilenmiştir.

Kitap 2017 yılında yazılmış ve 2018 yılında basılmıştır. 2020 ve sonraki yıllara ilişkin olarak ülkeler arasındaki en büyük rekabetin Kuzey Kutup (Arktik Okyanusu) Bölgesi'nde ve Uzay alanında yaşanacağına ilişkin öngörülerin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini ise zaman gösterecektir. Şu an için bu öngörülere ilişkin olarak net bir şey söylemek mümkün değildir ancak olasılık dâhilinde olduğu değerlendirilmektedir.

Kitapta ileri sürülen temel görüş, coğrafyanın ülkeler üzerinde önemli etkileri olduğudur. Şüphesiz ki bu husus yadsınamaz. Bununla birlikte, salt olarak coğrafyanın belirleyici olduğu hususu tamamen kabul edilemez. Nitekim Japonya gibi doğal kaynakları sınırlı olan bir ülkenin gelişmiş ülkeler arasında yer alması coğrafya hipotezi ile açıklanamamaktadır. Dolayısıyla bu gibi örneklerde "Ulusların Düşüşü: Güç, Zenginlik ve Yoksulluğun Kökenleri" adlı eserde ortaya konulan ekonomik ve siyasi kurumların kapsayıcı veya sömürücü doğası gibi yeni kuramları da düşünmek ve değerlendirmek gerekmektedir. Gelinen noktada, varılan sonuç coğrafyanın göz önünde bulundurulması gereken önemli hususlardan birisi olduğu ve çeşitli kısıtlar oluşturduğu ancak kitabın adında yer verildiği üzere tam anlamıyla bir mahkûmiyet yaratmadığıdır.

Kitap dili oldukça hafif, akıcı ve okuyucular tarafından rahat anlaşılabilir niteliktedir. Ayrıca, ülkelerin münasebetleri birbirleri ile ilgili olmasına karşın kitap akışında tekrarlara yer verilmemiş olması, okuma kolaylığı sağlamaktadır. Bu hususta Japonya-Kore, Hindistan-Pakistan gibi ilişkili hususların aynı bölüm içinde ele alınmış gereksiz tekrarları önlemiştir. Diğer taraftan, çeviri ve baskı kalitesi de kitabın rahat okunusuna katkı sağlamaktadır.

Genel hatlarıyla kitap, konunun ortaya konulması, örneklere ilişkin tarihsel geçmişin verilmesi, haritalarla desteklenmesi, önümüzdeki dönemde gelişmesi muhtemel olaylara yer vermesi ve bu olayların okunmasına ilişkin coğrafyanın önemi üzerinden yol göstermesi açılarından oldukça başarılıdır.

Ülkelerin gelişimlerini ve aksiyonlarını coğrafya üzerinden ele alan bu kitap, temelde bir siyaset kitabı gibi görülebilmektedir. Bununla birlikte ülkelerin atacağı adımların temellerinin ve muhtemel sonuçlarının anlaşılması açısından oldukça faydalıdır. Bu kapsamda, coğrafyanın ülkeler üzerindeki etkilerinin azaltılmasında teknoloji ve finansın etkileri oldukça önemli rol oynayacaktır. Nitekim yeterli ve gerekli finansal kaynakların desteklediği teknolojik yatırımlarla ve imkânlarla birçok sorun çözülebilir veya önemli ölçüde hafifletilebilir. Dolayısıyla, bu kitabın siyaset meslek mensuplarının yanı sıra iktisat, ekonomi, finans ve bankacılık gibi ekonomi ile ilgili alanlarda faaliyet gösterenler tarafından da okunması gereken temel bir kaynak olduğu değerlendirilmektedir.